บทที่ 3
การวิเคราะห์งบการเงิน

งบการเงินที่จัดทำขึ้นควรจะให้ผู้อ่านงบสามารถนำไปเปรียบเทียบและคาดการณ์ได้ ดังนั้น ในบทนี้จะศึกษาถึงเทคนิคและอัตราส่วนต่าง ๆ ที่ใช้กันโดยทั่วไปในการวิเคราะห์และแปลความหมายงบการเงิน เทคนิคที่อธิบายในบทนี้มีประโยชน์ต่อทั้งผู้บริหารและผู้ลงทุน แต่อย่างไรก็ตามเทคนิคที่นำมาอธิบายนี้เน้นประโยชน์ของผู้ใช้งบการเงินภายนอกและบุคคลภายนอก

แหล่งของข้อมูลและจุดสนใจ

งบการเงินที่พิมพ์เผยแพร่โดยทั่วไปจะเน้นทางด้านผู้ลงทุนระยะยาว ซึ่งสนใจในความสามารถในการทำกำไรของกิจการในระยะยาว เจ้าหนี้ระยะสั้น เช่น เจ้าหนี้การค้า, ธนาคาร โดยทั่วไปสนใจความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นตามกำหนดเวลา ปริมาณของข้อมูลที่ต้องการและเวลาที่ใช้ไปของนักวิเคราะห์ ขึ้นอยู่กับขนาดของการลงทุนที่เขากำลังตัดสินใจและความคุ้นเคยโดยทั่วไปในกิจการนั้น ๆ โดยปกตินักวิเคราะห์การเงินจะใช้รายงานประจำปีเป็นเบื้องแรกของการทบทวน

โดยทฤษฎีแล้ว งบการเงินที่ดีที่สุดควรจะเป็นงบที่แสดงอนาคตของกิจการ งบเช่นนี้ควรแสดงถึงตัวเลขงบประมาณเป็นระยะเวลาล่วงหน้าเท่าที่จะประมาณได้อย่างน่าเชื่อถือ นอกจากนี้แล้ว นักวิเคราะห์ก็คือผู้ทำนาย ถ้าปราศจากงบประมาณเหล่านี้ นักวิเคราะห์ก็จำเป็นต้องอาศัยงบการเงินในอดีตช่วยในการประมาณผลการทำงานในภายหน้า

การเปรียบเทียบเป็นขั้นตอนที่จำเป็นของกระบวนการกะประมาณ การเปรียบเทียบสภาวะเศรษฐกิจโดยส่วนรวม, การเปรียบเทียบในอุตฯ, การเปรียบเทียบระหว่างธุรกิจในอุตฯ, การเปรียบเทียบแผนกงานในกิจการ, และการเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินเฉพาะทุกเดือนหรือปี

ข้างล่างนี้เป็นข้อสรุปที่นักวิเคราะห์การเงินต้องการจากข้อมูลทางการเงิน

1. นักวิเคราะห์จะดูแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงในรายการที่สำคัญ นั่นคือ จะเปรียบเทียบปีต่อปี, เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์, เปรียบเทียบกิจการที่เหมือนกัน

2. งบกำไรขาดทุนถือว่าเป็นงบที่มีความสำคัญที่สุดที่สะท้อนให้เห็นการดำเนินงานของกิจการ โดยมองในรูปของ "normal earning power" แต่รายการทุกรายการในงบจะต้องพิจารณาอย่างระมัดระวัง รายการที่มีความสนใจมากที่สุดคือ ยอดขาย, ยอดขายแต่ละแผนก, ต้นทุนสินค้าที่ขาย, การตีราคาสินค้า กำไรขั้นต้น ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เช่น ค่าวิจัย, สัญญาเช่าระยะยาว, ค่าเสื่อมราคา, รายการผลกำไรและขาดทุนพิเศษ, การดำเนินงานในต่างประเทศ, ภาษีเงินได้ และกำไรสุทธิ

3. ในแง่ของงบดุล นักวิเคราะห์การเงินจะสนใจฐานะเงินทุนหมุนเวียน ผู้ลงทุนระยะยาวต้องการความมั่นใจว่า กิจการไม่ได้อยู่ในภาวะใกล้ล้มละลาย ดังนั้น จึงต้องการรู้ว่ากิจการมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอที่จะให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นหรือไม่

นอกจากนี้แล้ว ผู้ลงทุนสนใจในอัตราส่วนของหนี้สินระยะยาวกับส่วนของผู้ถือหุ้นและประเมินถึงโอกาสในการออกจำหน่ายหุ้นกู้และหุ้นทุนในอนาคต ผู้ลงทุนยังต้องการที่จะประเมินถึงผลกระทบของกำไรต่อหุ้นในกรณีที่กิจการมีหุ้นแปลงสภาพได้

การที่นักวิเคราะห์การเงินสนใจกำไรของกิจการ เพราะว่าความสามารถของการหากำไร (earning power) เป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาตลาดของหุ้นในระยะยาว ถ้ากิจการไม่มีกำไร ผลก็คือไม่มีการจ่ายเงินปันผล, ไม่มีการเติบโต, และอาจจะไม่สามารถอยู่รอดได้ ดังนั้น นักวิเคราะห์การเงินจึงสนใจในปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิในการวิเคราะห์ด้านรายได้ นักวิเคราะห์จะสนใจในแต่ละผลิตภัณฑ์ในปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ : เงินทุนที่ต้องการ, การเปลี่ยนแปลงในราคา, ความมั่นคงถาวร, ผลิตผลทางด้านวิจัย, สถานะทางด้านการแข่งขัน และสภาวะธุรกิจโดยทั่ว ๆ ไป ในการวิเคราะห์ด้านรายจ่าย สิ่งที่สนใจคือรูปแบบของพฤติกรรมของต้นทุน ค่าใช้จ่ายอะไรบ้างที่ขยายเวลาการจ่ายออกไปได้, ค่าใช้จ่ายอะไรที่ผันแปรตามปริมาณ, ค่าใช้จ่ายอะไรที่สามารถตัดทิ้งได้ถ้ารายได้ลดลงอย่างมาก, อัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายกับยอดขายแต่ละผลิตภัณฑ์, สภาวะการจ้างแรงงานและเทคนิคการควบคุมต้นทุน, ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและผลของการวิจัย เป็นต้น

การวิเคราะห์งบการเงินโดยใช้อัตราส่วน เกิดจากการเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงิน 2 ข้อมูลเข้าด้วยกัน ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าวจะแสดงให้เห็นเพียงความสัมพันธ์ของตัวเลขที่ปรากฏในงบการเงินเท่านั้น ผู้วิเคราะห์จึงควรต้องพิจารณาถึงข้อมูลอื่นประกอบ โดยเฉพาะข้อมูลต่าง ๆ ที่ไม่สามารถแสดงเป็นตัวเลขได้

ความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงิน

อัตราส่วนเป็นข้อมูลจากความจริงที่มีความสำคัญช่วยให้ผู้วิเคราะห์งบการเงินสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ความสามารถในการหากำไรของบริษัท
2. ความสามารถในการชำระหนี้ตามข้อผูกพันของบริษัท
3. ความปลอดภัยจากการลงทุนในบริษัท

การวิเคราะห์งบการเงินจะแสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต และเป็นแนวทางที่จะชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มในอนาคตของกิจการเพื่อช่วยในการตัดสินใจ นอกจากนั้นงบการเงินยังเป็นรายงานเกี่ยวกับความเป็นไปของกิจการ และเป็นเครื่องวัดความสามารถของฝ่ายบริหาร ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์งบการเงินสามารถนำไปประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและการควบคุมการดำเนินงานของกิจการในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในการวิเคราะห์ต่อไปนี้ เราจะวิเคราะห์ตัวเลขเพียง 2 ปี หรือ 3 ปี ซึ่งเพียงพอที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจ แต่โดยแท้จริงแล้ว การวิเคราะห์ควรจะเป็นระยะเวลาหลายปีจึงจะสามารถทำนายธุรกิจนั้น ๆ เพราะฉะนั้นงบการเงิน (รายงานประจำปี) ในบางครั้งจึงประกอบด้วยสถิติเปรียบเทียบเป็นระยะเวลาห้าถึงสิบปี

ภาพ 3-1

บริษัท แหลมทอง จำกัด

งบดุล

ณ 31 ธันวาคม

สินทรัพย์	2535	2534	2533
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสด	350,800	328,400	305,200
หลักทรัพย์ระยะสั้น	75,600	74,800	46,000
ลูกหนี้	229,200	208,400	212,800
สินค้าคงเหลือ	188,800	169,200	185,200
สินทรัพย์หมุนเวียนรวม	844,400	780,800	749,200
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์			
เครื่องจักรและอุปกรณ์	311,200	306,000	306,000
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	180,000	174,000	168,400
เครื่องจักรและอุปกรณ์รวม	131,200	132,000	137,600
สินทรัพย์รวม	975,600	912,800	886,800
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	113,200	83,200	84,800
หนี้สินหมุนเวียนอื่น ๆ	58,400	52,400	50,400
หนี้สินหมุนเวียนรวม	171,600	135,600	135,200
ส่วนของผู้ถือหุ้น			
ทุนหุ้นสามัญ มูลค่าหุ้นละ 10 บาท	500,000	500,000	500,000
เงินสูงกว่ามูลค่าหุ้นสามัญ	40,000	40,000	40,000
กำไรสะสม	264,000	237,200	211,600
ส่วนของผู้ถือหุ้นรวม	804,000	777,200	751,600
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นรวม	975,600	912,800	886,800

ภาพ 3-2

บริษัท แหลมทอง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม

	2535	2534	2533
ขายสุทธิ	1,684,000	1,624,000	1,656,000
ต้นทุนสินค้าที่ขาย	1,140,000	1,076,000	1,092,000
กำไรขั้นต้น	544,000	548,000	564,000
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	383,200	390,400	384,000
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	160,800	157,600	180,000
ดอกเบี้ยจ่าย	4,800	3,600	4,000
กำไรสุทธิก่อนหักภาษี	156,000	154,000	176,000
ภาษีเงินได้	78,000	77,000	88,000
กำไรสุทธิหลังหักภาษี	78,000	77,000	88,000
เงินปันผลหุ้นสามัญ	51,200	51,400	52,400
กำไรสุทธิยกไปกำไรสะสม	26,800	25,600	35,600
กำไรสะสมต้นงวด	237,200	211,600	176,000
กำไรสะสมปลายงวด	264,000	237,200	211,600
กำไรต่อหุ้นสามัญ	1.56	1.54	1.76

78,000÷50,000 หุ้น 77,000÷50,000 หุ้น 88,000÷50,000 หุ้น

การวิเคราะห์ความสามารถในการหากำไร

สิ่งที่ต้องการจากการวิเคราะห์งบการเงิน คือความสามารถในการหากำไรของกิจการ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาตลาดของหุ้นในระยะยาว การวิเคราะห์กำไรเป็นสิ่งสำคัญต่อฝ่ายบริหาร ซึ่งรับผิดชอบในความสำเร็จและความก้าวหน้าของกิจการในระยะยาวต่อผู้ถือหุ้นและเจ้าหนี้

อัตราส่วนที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการหากำไร profitability เพื่อใช้ในการตัดสินใจ และวางแผนมีดังนี้

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Rate of return on total assets)

การวัดผลการดำเนินงาน (คือการดูว่าใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ให้เกิดกำไรได้เพียงไร) ไม่ควรจะถูกกระทบกระเทือนโดยการบริหารด้านการเงิน (คือสินทรัพย์ได้มาอย่างไร) ดังนั้น การวัดผลการดำเนินงานที่ดีที่สุดคือ การวัดโดยอาศัยอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทั้งสิ้น

$$\textbf{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\textbf{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\textbf{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}}$$

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิหลังภาษีกับเงินลงทุนในสินทรัพย์รวมทั้งหมดของกิจการ อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงสมรรถภาพของสินทรัพย์ของกิจการว่าจะก่อให้เกิดกำไรมากน้อยเพียงใด ถ้าอัตราส่วนที่ได้ยิ่งสูงแสดงให้เห็นว่าการใช้สินทรัพย์มีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้ต่ำ แสดงว่าการใช้สินทรัพย์มีประสิทธิภาพน้อยลง

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1 และภาพ 3–2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัทจะคำนวณได้ดังนี้

	2535	2534
ขายสุทธิ	1,684,000	1,624,000
สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย*	944,200	899,800
กำไรสุทธิหลังหักภาษีเงินได้	78,000	77,000
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม	8.3%	8.5%
อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม	1.8 ครั้ง	1.8 ครั้ง
อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย	4.6%	4.7%

*สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ยปี 2535 $= \frac{912{,}800 + 975{,}600}{2} = 944{,}200$

สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ยปี 2534 $= \frac{886{,}800 + 912{,}800}{2} = 899{,}800$

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อาจคำนวณได้จากอัตราการหมุนของสินทรัพย์รวมคูณกับอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม = อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม x อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย

$$= \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}} \times \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\text{ขายสุทธิ}}$$

อัตราการหมุนของสินทรัพย์ แสดงให้เห็นถึงการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดการขาย ถ้าอัตราส่วนที่ได้มีค่าเพิ่มขึ้นแสดงว่าประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ดีขึ้น สำหรับอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นอัตราร้อยละของกำไรสุทธิการทำให้อัตราใดอัตราหนึ่งเพิ่มขึ้นจะมีผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมดีขึ้น

อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนของเจ้าของ (Rate of return on owners' equity)

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนของเจ้าของ} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\text{ส่วนของเจ้าของถัวเฉลี่ย}}$$

อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนของเจ้าของ แสดงถึงสมรรถภาพในการลงทุนของเจ้าของกิจการว่าสามารถใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้เป็นเจ้าของทุนได้มากน้อยเพียงใด ถ้าอัตราที่คำนวณได้สูงขึ้นก็แสดงว่ากิจการมีความสามารถในการหากำไรจากการใช้เงินลงทุนสูงขึ้น อัตราผลตอบแทนนี้มิได้ขึ้นอยู่กับการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์มากที่สุดเท่านั้น ยังขึ้นอยู่กับความสามารถของฝ่ายบริหารในการกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอกมาใช้ในการดำเนินงาน โดยให้ผลประโยชน์มากกว่าดอกเบี้ยจ่าย กล่าวคือ ถ้าสินทรัพย์ที่ได้มาจากการกู้ยืมจากบุคคลภายนอกสามารถทำผลตอบแทนให้กิจการสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยจ่ายแล้ว ผู้เป็นเจ้าของจะได้รับประโยชน์จากการกู้ยืมเงินมาเพื่อดำเนินงาน เรียกว่า Trading on equity ดังนั้นถ้าอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนของเจ้าของสูงกว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม หมายความว่ากิจการได้รับประโยชน์จากการกู้ยืม

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1 และภาพ 3–2

	2535	2534
ส่วนของเจ้าของถัวเฉลี่ย (ส่วนของผู้ถือหุ้น)*	790,600	764,400
กำไรสุทธิหลังหักภาษี	78,000	77,000
อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนของเจ้าของ	9.9%	10%

*ส่วนของผู้ถือหุ้นถัวเฉลี่ย ปี **2535** = $\frac{777,200 + 804,000}{2}$ = **790,600**

ส่วนของผู้ถือหุ้นถัวเฉลี่ย ปี **2534** = $\frac{751,600 + 777,200}{2}$ = **764,400**

อัตราส่วนนี้รวมอัตราผลตอบแทนของทั้งผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ และผู้ถือหุ้นสามัญเข้าไว้ด้วยกัน แต่ถ้าต้องการคำนวณอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญโดยเฉพาะจะใช้สูตรดังนี้

$$\textbf{อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญ} = \frac{\textbf{กำไรสุทธิหลังหักภาษี-เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\textbf{ส่วนของผู้ถือหุ้นถัวเฉลี่ย-มูลค่าของหุ้นบุริมสิทธิเมื่อชำระคืน}}$$

ข้อสังเกต ลักษณะโครงสร้างของเงินทุน ให้ผลตอบแทนในอัตราจำกัดแก่ผู้ถือหุ้นกู้และผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ นั่นก็คือผู้ถือหุ้นสามัญจะได้ประโยชน์ที่เหลือจากกำไรทั้งหมดหลังจากจ่ายดอกเบี้ย และเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ เมื่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมสูงกว่าอัตราการจ่ายดอกเบี้ย และอัตราเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิแล้ว อัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญจะสูงขึ้น การจัดการทางการเงินเช่นนี้ เรียกว่า Trading on the equity

Trading on the equity หรือที่เรียกว่าการใช้ financial leverage โดยทั่วไปหมายถึงการใช้เงินที่กู้ยืมมาโดยจ่ายอัตราดอกเบี้ยที่แน่นอน และหรือการจ่ายเงินปันผลบุริมสิทธิโดยหวังว่าจะเพิ่มอัตราผลตอบแทนให้แก่ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ

ภาพ 3–3 เป็นตัวอย่างสมมติเปรียบเทียบการคำนวณอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และอัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น การกู้ยืมเป็นดาบ 2 คม ในปีที่ 1 บริษัท ก. จ่ายดอกเบี้ย 5% จากการใช้เงินกู้ยืม 30,000,000 บาท ซึ่งให้ผลตอบแทนกลับมา 15% การจัดหาเงินทุนในลักษณะนี้ให้ประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นอย่างมาก คืออัตราผลตอบแทนแก่หุ้นสามัญเป็น 21.0% เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัท ข. ซึ่งจัดหาเงินทุนจากเจ้าของกิจการโดยไม่ก่อหนี้สินใด ๆ อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นเพียง 15% เท่านั้น

ในปีที่ 3 การณ์กลับตรงข้าม เมื่อบริษัทไม่สามารถทำผลตอบแทนอย่างต่ำสุดเท่ากับอัตราดอกเบี้ยจากการกู้ยืม อัตราผลตอบแทนแก่ส่วนของเจ้าของจะต่ำกว่า บริษัท ข. ซึ่งไม่ได้ก่อหนี้สินใด ๆ

กิจการค้าอสังหาริมทรัพย์เป็นตัวอย่างของการใช้ financial leverage กิจการเช่นนี้จะก่อหนี้สินจำนอง และเงินลงทุนจากเจ้าของกิจการจะมีจำนวนน้อย ขณะเดียวกันผลตอบแทนจากเงินลงทุนจะมีจำนวนสูงมาก ตราบเท่าที่รายได้หรือยอดขายยังคงระดับสูง สิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดก็คือ ธุรกิจที่มีความมั่นคงมากเท่าใด การใช้ financial leverage จะมีความเสี่ยงภัยน้อยลงเท่านั้น ยิ่งกว่านั้น การรู้จักจัดหาแหล่งเงินทุนเป็นวิธีการบริหารทางการเงินที่ฉลาด ผู้บริหารที่บริหารทางด้านการเงินโดยไม่ก่อหนี้สินอาจจะไม่สามารถทำอัตราผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นอย่างสูงสุดได้ ในทางตรงกันข้าม การบริหารการเงินโดยการก่อหนี้สินมากเกินไป อาจจะเป็นสาเหตุให้ธุรกิจประสบปัญหาทางด้านการเงินเมื่อการดำเนินงานไม่ก่อกำไร

ภาพ 3-3

อัตราผลตอบแทนจากการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้

(หน่วยพันบาท)

	หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น			กำไรก่อนดอกเบี้ย	ดอกเบี้ย 5%	กำไรสุทธิ	อัตราผลตอบแทนเงินทุนที่ลงทุน	
	ทรัพย์สิน	หุ้นกู้	ส่วนของผู้ถือหุ้น				ทรัพย์สิน	ส่วนของผู้ถือหุ้น
ปีที่ 1								
บริษัท n	80,000	30,000	50,000	12,000	1,500	10,500	15.0%	21.0%
บริษัท ข	80,000	—	80,000	12,000	—	12,000	15.0	15.0
ปีที่ 2								
บริษัท fl	80,000	30,000	50,000	4,000	1,500	2,500	5.0	5.0
บริษัท ข	80,000	—	80,000	4,000	—	4,000	5.0	5.0
ปีที่ 3								
บริษัท n	80,000	30,000	50,000	2,000	1,500	500	2.5	1 .0
บริษัท ข	80,000	—	80,000	2,000	—	2,000	2.5	2.5

กำไรสุทธิต่อหุ้นทุน (Earning per share)

$$\text{กำไรสุทธิต่อหุ้นทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี-เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ}}$$

อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้นทุน จะใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่าควรจะลงทุนในกิจการใด และประมาณราคาตลาดของหุ้นในกิจการต่าง ๆ ถ้ากิจการมีหุ้นบุริมสิทธิด้วย ต้องนำเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิมาหักออกจากกำไรสุทธิหลังหักภาษีก่อน

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1 และภาพ 3–2

	2535	2534
กำไรสุทธิหลังหักภาษี	78,000	77,000
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	—	—
จำนวนหุ้นสามัญ	50,000	50,000
กำไรสุทธิต่อหุ้นทุน	1.56 บาท	1.54 บาท

เงินปันผลต่อหุ้นทุน (Dividends per share)

$$\text{เงินปันผลต่อหุ้นทุน} = \frac{\text{เงินปันผล}}{\text{จำนวนหุ้น}}$$

อัตราส่วนเงินปันผลต่อหุ้นทุน เป็นเครื่องแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของกิจการ เงินปันผลเป็นส่วนของกำไรที่จ่ายให้ผู้ลงทุน กิจการอาจมีนโยบายการจ่ายปันผลเป็นอัตราตายตัว หรือจ่ายตามปริมาณกำไรสุทธิของแต่ละปี

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1 และภาพ 3–2

	2535	2534
เงินปันผลหุ้นสามัญ	51,200	51,400
จำนวนหุ้นสามัญ	50,000	50,000
เงินปันผลต่อหุ้นสามัญ	1.02 บาท	1.03 บาท

การวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้

การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน กิจการที่มีสินทรัพย์หมุนเวียนหมุนเวียนเร็ว แสดงว่ามีความคล่อง (liquidity) มาก ซึ่งเจ้าหนี้ระยะสั้นและฝ่ายบริหาร จะมีความสนใจอย่างมากต่อสภาพคล่องของกิจการ

อัตราส่วนที่ใช้ในการคำนวณหาสภาพคล่องของกิจการ (ความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น) มีดังนี้

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio)

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของกิจการ ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้น้อยกว่า 1 แสดงว่ากิจการไม่สามารถชำระหนี้ระยะสั้นได้ โดยทั่วไปอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนที่ได้เป็น 2 : 1 ก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ กล่าวคือกิจการสามารถชำระหนี้ตามข้อผูกพันในระยะสั้นได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1

	2535	2534
สินทรัพย์หมุนเวียน	044,400	780,800
หนี้สินหมุนเวียน	171,600	135,600
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน	4.9 : 1	5.8 : 1

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว (Acid test ratio หรือ Quick ratio)

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว} = \frac{\text{เงินสด + เงินลงทุนระยะสั้น + ลูกหนี้ + ตั๋วเงินรับ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของกิจการได้แน่นอน เพราะสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว ได้แก่ เงินสด เงินลงทุนระยะสั้น และลูกหนี้ซึ่งจะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็ว อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็วควรเป็น 1 : 1 จึงจะแสดงว่ากิจการมีความสามารถในการชำระหนี้

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1

	2535	2534
สินทรัพย์หมุนเร็ว	655,600	611,600
หนี้สินหมุนเวียน	171,600	135,600
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว	3.8 : 1	4.5 : 1

เงินทุนหมุนเวียนมีมากเท่าใดก็ทำให้เจ้าหนี้มีความมั่นใจได้ว่าจะได้รับชำระหนี้เมื่อหนี้ครบกำหนด แต่สำหรับกิจการยิ่งมีเงินทุนหมุนเวียนมากเท่าใดก็หมายความว่ากิจการไม่ได้ใช้สินทรัพย์หมุนเวียนให้เกิดประโยชน์ได้เท่าที่ควร ดังนั้นผู้บริหารกิจการต้องพยายามรักษาระดับของเงินทุนหมุนเวียนให้เพียงพอแก่ความต้องการ

การวิเคราะห์อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็วเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ทราบถึงสภาพคล่องของกิจการนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ เพราะว่าลูกหนี้ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น อาจเนื่องมาจากการเก็บเงินจากลูกหนี้นั้นได้ช้ามาก หรือสินค้าคงเหลือของกิจการที่มีอยู่เป็นจำนวนมากอาจเนื่องมาจากการขายสินค้าออกไปได้ช้า เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้การประเมินสภาพคล่องของกิจการได้ถูกต้อง ควรจะพิจารณาถึงการหมุนเวียนของลูกหนี้ และการหมุนเวียนของสินค้าด้วย

อัตราการหมุนของลูกหนี้ (Account receivable turnover)

$$\text{อัตราการหมุนของลูกหนี้} = \frac{\text{ขายเชื่อ}}{\text{ลูกหนี้ถัวเฉลี่ย}}$$

อัตราการหมุนของลูกหนี้ แสดงถึงจำนวนครั้งของลูกหนี้ที่จะเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดในระหว่างปี และถ้านำจำนวนวัน 365 วัน หารด้วยอัตราการหมุนของลูกหนี้จะทราบระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับระยะเวลาการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ เช่น ระยะเวลาการให้สินเชื่อ (credit term) เป็น 30 วัน ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ไม่ควรเกิน 45 วัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ

ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ = $\frac{\textbf{365 วัน}}{\textbf{อัตราการหมุนของลูกหนี้}}$

จากงบการเงินในภาพที่ 3–1 และภาพ 3–2

	2535	*2534*
ขายเชื่อ	1,684,000	1,624,000
ลูกหนี้ถัวเฉลี่ย*	*218,800*	*210,600*
อัตราการหมุนของลูกหนี้	*7.7* ครั้ง	*1.7* ครั้ง
ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้	*41* วัน	*47* วัน

*ลูกหนี้ถัวเฉลี่ย ปี *2535* = $\frac{208,400 + 229,200}{2}$ = *218.800*

ลูกหนี้ถัวเฉลี่ย ปี *2534* = $\frac{212,800 + 208,400}{2}$ = 169.200

อัตราการหมุนของสินค้า (Inventory turnover)

อัตราการหมุนของสินค้า = $\frac{\textbf{ต้นทุนสินค้าที่ขาย}}{\textbf{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$

อัตราการหมุนของสินค้า แสดงถึงจำนวนครั้งที่สินค้านั้นถูกขายออกไปในระหว่างงวดบัญชี ถ้าอัตราการหมุนของสินค้าสูงเกินไป อาจเนื่องมาจากสินค้าคงเหลือในคลังสินค้ามีเป็นจำนวนน้อย อาจทำให้ต้องสั่งซื้อบ่อยและถ้ามีการติดขัดในการซื้อ จะทำให้การขายสินค้าหรือการผลิตต้องหยุดชะงัก เพราะสินค้าคงเหลือมีไม่เพียงพอ แต่ถ้าอัตราการหมุนของสินค้าต่ำเกินไป แสดงว่ากิจการมีสินค้าคงเหลือมากเกินไป เงินทุนหมุนเวียนจมอยู่ในสินค้า และความเสี่ยงภัยในสินค้าล้าสมัยมีมากขึ้น

ถ้านำจำนวนวัน 365 วัน หารด้วยอัตราการหมุนของสินค้า จะทำให้ทราบระยะเวลาที่ใช้ในการขายสินค้าออกไปแต่ละครั้ง หรือจำนวนวันที่สินค้าจะค้างอยู่ในคลังสินค้า

จำนวนวันที่สินค้าค้างอยู่ในคลังสินค้า = $\frac{\textbf{365}}{\textbf{อัตราการหมุนของสินค้า}}$

จากงบการเงินในภาพที่ 3-1 และภาพ 3-2

	2535	2534
ต้นทุนสินค้าที่ขาย	1,140,000	1,076,000
สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย*	179.000	177,200
อัตราการหมุนของสินค้า	6.4 ครั้ง	6.1 ครั้ง
จำนวนวันที่สินค้าค้างอยู่ในคลังสินค้า	57 วัน	60 วัน

*สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย ปี 2535 = $\frac{169,200 + 188,800}{2}$ = 179,000

สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย ปี 2534 = $\frac{185,200 + 169,200}{2}$ = 177,200

อัตราส่วนที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ระยะยาว มีดังนี้

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (Debt to equity ratio)

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ = $\frac{\text{หนี้สิน}}{\text{ส่วนของเจ้าของ}}$

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ แสดงให้เห็นถึงช่วงของความปลอดภัยที่ได้รับจากการที่กิจการจัดหาเงินทุนมาจากเจ้าของ ถ้าส่วนของเจ้าของมีมากกว่าส่วนของเจ้าหนี้เท่าใด ความปลอดภัยในการที่เจ้าหนี้จะได้รับชำระคืนย่อมมีมากเท่านั้น อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของยิ่งน้อยลง เจ้าหนี้ระยะยาวจะมีความปลอดภัยมากขึ้นเพราะว่ากิจการได้จัดหาเงินทุนมาจากเจ้าของมากกว่าการกู้ยืม

จากข้อมูลข้างล่างนี้สามารถคำนวณอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของได้ดังนี้

	2535	2534
หนี้สินทั้งหมด	171,600	135,600
ส่วนของเจ้าของ	804,000	777,200
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ	0.21 : 1	0.17 : 1

กำไรสุทธิต่อดอกเบี้ยจ่าย (Times interest earned)

$$\text{กำไรสุทธิต่อดอกเบี้ยจ่าย} = \frac{\text{กำไรสุทธิก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อดอกเบี้ยจ่าย แสดงให้เห็นว่ากิจการสามารถหากำไรได้เป็นกี่เท่าของดอกเบี้ยจ่าย กำไรสุทธิที่ใช้คำนวณเป็นกำไรสุทธิก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ ถ้าอัตรส่วนที่คำนวณได้สูงแสดงว่ากิจการมีความสามารถในการชำระดอกเบี้ย

จากงบการเงินในภาพที่ 3–2

	2535	2534
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน (กำไรสุทธิก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้)	160,800	157,600
ดอกเบี้ยจ่าย	4,800	3,600
กำไรสุทธิต่อดอกเบี้ยจ่าย	33.5 เท่า	43.8 เท่า

ข้อจำกัดในการวิเคราะห์งบการเงิน

อัตราส่วนจะมีความหมายเมื่อใช้ในการเปรียบเทียบการดำเนินกิจการระหว่างปี นอกจากนั้นก็ควรจะนำไปเปรียบเทียบกับหน่วยธุรกิจอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันด้วย ในการนำอัตราส่วนไปใช้ในการเปรียบเทียบดังกล่าวนั้น ผู้วิเคราะห์จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างของวิธีการบัญชี เนื่องจากหลักการบัญชีที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับมีหลายวิธี ซึ่งทำให้ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการต่างกัน เช่น การเปรียบเทียบระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่าย วิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือ เป็นต้น

2. ความแตกต่างในการประมาณ และการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติทางการบัญชี วิธีการประมาณทำให้งบการเงินของกิจการแตกต่างกันได้ แม้จะมีวิธีการบัญชีเหมือนกันก็ตาม เช่น การประมาณอายุการใช้งานสำหรับการคิดค่าเสื่อมราคาเป็นต้น

3. การวิเคราะห์อัตราส่วนเป็นการวิเคราะห์เชิงตัวเลข รายการบางรายการอาจไม่บันทึกเป็นตัวเลขในงบการเงินก็ได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจมีผลต่อฐานะการดำเนินงานของกิจการ เช่น

การนัดหยุดงาน ภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น ผู้วิเคราะห์ต้องคำนึงถึงข้อมูลดังกล่าวประกอบการวิเคราะห์ด้วย

4. ค่าปัจจุบันของเงิน เนื่องจากการวิเคราะห์งบการเงินมิได้คำนึงถึงค่าปัจจุบันของเงิน เพราะเงินจำนวนเท่ากันเมื่อต่างเวลากันจะมีค่าต่างกันซึ่งอาจทำให้ผู้วิเคราะห์สรุปผลผิดพลาดได้

common-size statements

งบการเงินอาจทำให้ง่ายขึ้นได้โดยการแปลงสภาพจากรูปเงินตรา ให้มาอยู่ในรูปเปอร์เซ็นต์ความสำคัญของแต่ละประเภทหรือของแต่ละบัญชี จะแสดงออกมาให้เห็นชัด เมื่อแสดงในรูปของเปอร์เซ็นต์ ตัวอย่าง ในงบกำไรขาดทุน ยอดขายสุทธิจะให้เท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการ และกำไรสุทธิจะเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อยอดขายสุทธิ ในงบดุลแต่ละรายการทางสินทรัพย์จะอยู่ในรูปเปอร์เซ็นต์ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น และรายการทางด้านหนี้สินและส่วนของเจ้าของแต่ละรายการเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อหนี้สินและส่วนของเจ้าของทั้งสิ้น งบที่เปลี่ยนรูปในลักษณะนี้เรียกว่า common-size statements

งบการเงินและ common-size statements ของบริษัทแสงเพชร จำกัด ดูภาพ 3—4 และ 3—5 จากงบการเงินแสดงว่า ยอดขายได้เพิ่มขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี 2533 และมีผลให้กำไร, สินทรัพย์และส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้น งบการเงินนี้มิได้ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนและปลอดภัยจากการดำเนินงานอะไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม common-size statement ได้เปิดเผยให้เห็นความสัมพันธ์ในรูปเปอร์เซ็นต์ ตัวอย่าง ในปี 2535 กำไรสุทธิเป็นเพียง 5.7 เปอร์เซ็นต์ของยอดขายสุทธิ ต่างกับปี 2534 ซึ่งเท่ากับ 8.0 เปอร์เซ็นต์ของยอดขายสุทธิ ค่าใช้จ่ายดำเนินงานได้เพิ่มขึ้นตามยอดขายสุทธิที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2533 ถ้าดูจากจำนวนเงินแล้วกำไรเพิ่มขึ้นในปี 2535 แต่อัตราผลตอบแทนต่อยอดขายกลับลดลง

ในด้านของงบดุล common-size statemetn ชี้ให้เห็นว่าลูกหนี้และสินค้าคงเหลือได้เพิ่มขึ้นตามเปอร์เซ็นต์ของยอดสินทรัพย์ทั้งสิ้นและเงินสดกลับลดลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความคล่องตัวของบริษัทในปี 2535 มีน้อยกว่าปี 2533 หนี้สินหมุนเวียนก็มีเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับยอดหนี้สินและส่วนของเจ้าของทั้งสิ้นในปี 2535 บริษัทเริ่มก่อหนี้สินระยะยาวในปี 2534 และเพิ่มขึ้นจนกระทั่งเป็น 15 เปอร์เซ็นต์ของยอดหนี้สินและส่วนของเจ้าของในปี 2535 อัตราเปอร์เซ็นต์ของส่วนของเจ้าของลดลงตั้งแต่ปี 2533

ภาพ 3-4

บริษัท แสงเพชร จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีนี้สิ้นสุด 31 ธันวาคม

	2535	2534	2533
ยอดขายสุทธิ	12,740,100	8,920,600	5,740,300
ต้นทุนสินค้าที่ขาย	9,080,600	6,140,300	$180,700
กำไรขั้นต้น	3,659,500	2,780,300	1,559,600
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	2,407,300	1,608,100	942,200
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	1,252,200	1,172,200	617,400
ดอกเบี้ยจ่าย	123,000	75,000	8,000
กำไรสุทธิก่อนภาษี	1,129,200	1,097,200	609,400
ภาษีเงินได้ 35%	395,220	384,020	213,290
กำไรสุทธิภายหลังภาษี	733,980	713,180	396,110
ค่าเสื่อมราคาที่รวมอยู่ใน ต้นทุนขายและค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	367,200	232,100	115,700

บริษัท แสงเพชร จำกัด
งบกำไรขาดทุน (Common Size)
สำหรับปีสิ้นสุด 31 ธันวาคม

	2535	2534	2533
ยอดขายสุทธิ	100.0%	100.0%	100.0%
ต้นทุนสินค้าที่ขาย	71.3	68.8	72.8
กำไรขั้นต้น	28.7	31.2	27.2
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	18.9	18.1	16.4
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	9.8	13.1	10.8
ดอกเบี้ยจ่าย	1.0	.8	.1
กำไรสุทธิก่อนภาษี	8.8	12.3	10.7
ภาษีเงินได้	3.1	4.3	3.7
กำไรสุทธิภายหลังภาษี	5.7%	8.0%	7.0%

ภาพ 3-5

บริษัท แสงเพชร จำกัด
งบดุล
ณ 31 ธันวาคม

	2535	2534	2533
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสด	361,400	673,100	824,500
ลูกหนี้สุทธิ	2,835,300	1,730,800	985,700
สินค้าคงเหลือ :			
วัตถุดิบ	1,220,500	912,300	582,400
สินค้าสำเร็จรูป	2,584,500	1,904,900	1,612,600
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	28,700	39,300	42,100
สินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น	7,030,400	5,260,400	4,047,300
เครื่องจักร, อุปกรณ์หักค่าเสื่อมสะสมแล้ว	5,930,100	3,880,300	2,370,900
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	12,960,500	9,140,700	6,418,200
หนี้สินและส่วนของเจ้าของ			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	2,409,600	1,465,000	973,100
ตั๋วเงินจ่าย	100,000	50,000	—0—
หนี้สินหมุนเวียนอื่น ๆ	2,680,300	1,169,700	287,700
หนี้สินหมุนเวียนทั้งสิ้น	5,189,900	2,684,700	1,260,800
ตั๋วจ่ายระยะยาว	2,000,000	1,000,000	—0—
ส่วนของเจ้าของ			
ทุนเรือนหุ้น @ 10 บาท	500,000	500,000	500,000
ส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นสามัญเกินกว่า			
กำหนด	3,500,000	3,500,000	3,500,000
กำไรสะสม	1,770,600	1,456,000	1,157,400
หนี้สินและส่วนของเจ้าของทั้งสิ้น	12,960,500	9,140,700	6,418,200

บริษัท แสงเพชร จำกัด

งบดุล

ณ 31 ธันวาคม

	2535	2534	2533
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสด	2.8%	7.4%	12.8%
ลูกหนี้สุทธิ	21.9	18.9	15.4
สินค้าคงเหลือ :			
วัตถุดิบ	9.4	10.0	9.1
สินค้าสำเร็จรูป	19.9	20.8	25.1
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	.2	.1	.7
สินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น	54.2	57.5	63.1
เครื่องจักร, อุปกรณ์หักค่าเสื่อมสะสมแล้ว	45.8	42.5	36.9
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	100.0%	100.0%	100.0%
หนี้สินและส่วนของเจ้าของ			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	18.6%	16.0%	15.2%
ตั๋วเงินจ่าย	.8	.5	—0—
หนี้สินหมุนเวียนอื่น ๆ	20.7	12.8	4.5
หนี้สินหมุนเวียนทั้งสิ้น	40.1	29.3	19.7
ตั๋วเงินจ่ายระยะยาว	15.4	10.9	—0—
ส่วนของเจ้าของ			
ทุนเรือนหุ้น @ 10 บาท	3.9	5.5	1.8
ส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นสามัญเกินกว่า			
กำหนด	27.0	38.4	54.5
กำไรสะสม	13.6	15.9	18.0
หนี้สินและส่วนของเจ้าของทั้งสิ้น	100.0%	100.0%	100.0%

การวิเคราะห์แนวโน้ม

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในแต่ละปี จะเห็นได้ชัดเมื่อจำนวนในรูปเปอร์เซ็นต์ งบกำไรขาดทุนของบริษัทแสงเพชรได้คำนวณเป็นอัตราเปอร์เซ็นต์ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงโดยให้ปี 2533 เป็นปีฐาน

การวิเคราะห์แนวโน้มในรูปเปอร์เซ็นต์มีประโยชน์ช่วยเน้นให้สนใจในอัตราการเปลี่ยนแปลงที่เป็นจำนวนมาก แต่ก็อาจเกิดการหลงผิดได้ถ้าใช้อย่างไม่ถูกต้อง ตัวอย่างดอกเบี้ยจ่ายเพิ่มขึ้นจาก 8,000 บาท เป็น 75,000 บาท หรือเพิ่มขึ้นในอัตรา 837.5 เปอร์เซ็นต์ เปอร์เซ็นต์ที่เพิ่มสูงขึ้นมาก แต่ถ้าพิจารณาจำนวนเงินแล้วจะเห็นว่าไม่มาก หรือในทางกลับกัน ต้นทุนสินค้าที่ขายเพิ่มขึ้นจาก 4,180,700 บาท ในปี 2533 เป็น 6,140,300 บาท ในปี 2534 คือเพิ่มขึ้นประมาณสองล้านบาท แต่อัตราเปอร์เซ็นต์แสดงสูงขึ้นเพียง 47 เปอร์เซ็นต์ อัตราเปอร์เซ็นต์จะดูน้อยถ้าหากว่าจำนวนเงินของปีฐานเป็นจำนวนเงินมาก

บริษัท แสงเพชร จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุด 31 ธันวาคม

	2535	2534	2533	อัตราเปอร์เซ็นต์เพิ่มขึ้น (ลดลง) 2535 สูงกว่า 2533	2534 สูงกว่า 2533
ขายสุทธิ	12,740,100	8,920,600	5,740,300	121.9%	55.4%
ต้นทุนขาย	9,080,600	6,140,300	4,180,700	117.2	46.9
กำไรขั้นต้น	3,659,500	2,780,300	1,559,600	134.6	78.3
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	2,407,300	1,608,100	942,200	155.5	70.7
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	1,252,200	1,172,200	617,400	102.8	89.9
ดอกเบี้ยจ่าย	123,000	75,000	8,000	1,437.5	837.5
กำไรสุทธิก่อนภาษี	1,129,200	1,097,200	609,400	85.3	80.0
ภาษีเงินได้	395,220	384,020	213,290	85.3	80.0
กำไรสุทธิหลังหักภาษี	733,980	713,180	396,110	85.3	80.0
ค่าเสื่อมราคารวมอยู่ใน ต้นทุนขายและค่าใช้จ่าย ดำเนินงาน	367,200	232,100	115,700	217.4	100.6

common-size statement และแนวโน้มในรูปเปอร์เซ็นต์ช่วยให้เลือกหาข้อมูลที่มีความสำคัญได้ง่ายกว่างบที่ปรากฏเป็นจำนวนเงิน และวิเคราะห์ในสิ่งที่ควรสนใจ ซึ่งจะช่วยให้แก้ไขสถานการณ์ได้รวดเร็วขึ้น

ตัวอย่างการวิเคราะห์ความสามารถในการหากำไร

เพื่อความสะดวกในการอธิบาย สมมติใช้ตัวอย่างบริษัท แสงเพชร จำกัด ในการอธิบายความสัมพันธ์ในงบกำไรขาดทุน ข้อสมมติเพิ่มเติมมีว่า ยอดถัวเฉลี่ยทั้งปีของสินทรัพย์และหนี้สินและส่วนของเจ้าของเท่ากับยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี และสมมติว่าระดับราคาอยู่ ณ ระดับเดียวกัน ซึ่งจะเปรียบเทียบกันได้ เงินปันผลหุ้นละ 5 บาท จำนวนเงินปันผลที่จ่ายแต่ละปี 250,000 บาท

ความสัมพันธ์ของการทำกำไร

	2535	2534	2533
(1) กำไรสุทธิ*ต่อยอดขายสุทธิ	5.7%	8.0%	7.0%
(2) อัตรากำไรขั้นต้น	28.7	31.2	27.2
(3) อัตราเปอร์เซ็นต์ค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อยอดขายสุทธิ	18.9	18.1	16.4
(4) กำไรสุทธิ*ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	5.7	7.8	6.2
(5) กำไรสุทธิ*ต่อส่วนของเจ้าของ	12.7	12.1	7.7
(6) กำไรต่อหุ้น	14.680 บาท	14.264 บาท	7.922
(7) เงินปันผลต่อหุ้น	5.00	5.00	5.00
(a) กำไรสุทธิ*	733,980	713,180	396,110
(9) สินทรัพย์ทั้งสิ้น	12,960,500	9,140,700	6,418,200
(10) ส่วนของเจ้าของทั้งสิ้น	5,770,600	5,456,000	5,157,400
(11) จำนวนหุ้นที่ออกจำหน่าย	50,000	50,000	50,000

*หลังภาษี

จากภาพความสัมพันธ์ข้างต้น ยอดขายสุทธิและกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นทุกปี แต่อัตราเปอร์เซ็นต์ของกำไรสุทธิต่อยอดขายสุทธิกลับลดลง หมายความว่าต้นทุนรวมเพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่ายอดขาย ยอดกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นจาก 7.0 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2533 เป็น 8.0 เปอร์เซ็นต์ในปี 2534 และกลับลดลงเป็น 5.7 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2535

อัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นจาก 27.2 เปอร์เซ็นต์ในปี 2533 เป็น 28.7 เปอร์เซ็นต์ในปี 2535 ต้นทุนการซื้อวัตถุดิบ, ค่าแรงงาน, โสหุ้ยการผลิตอื่น ๆ ปรากฏว่าเกือบจะเป็นอัตราเดียวกันกับการเพิ่มของยอดขายสุทธิ ผลแตกต่างในอัตรากำไรขั้นต้นอาจต้องการคำอธิบาย โดยเฉพาะถ้าเปลี่ยนแปลงเป็นจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นเพราะยอดขายในแต่ละผลิตภัณฑ์เปลี่ยนไป (product mix) โดยที่ผลิตภัณฑ์ที่มีกำไรน้อยมีอัตราส่วนการขายสูงขึ้น หรืออาจเป็นเพราะการขายในปริมาณมากในราคาที่ต่ำลง มีผลให้อัตรากำไรขั้นต้นลดลง มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้อัตรากำไรขั้นต้นเปลี่ยนแปลง และการสืบสวนอาจค้นพบการแก้ไขที่เป็นไปได้

ค่าใช้จ่ายดำเนินงานมักจะคำนวณเป็นอัตราเปอร์เซ็นต์ต่อยอดขายสุทธิ และตามตัวอย่างนี้ค่าใช้จ่ายดำเนินงานได้เพิ่มขึ้นตามความสัมพันธ์ของยอดขายสุทธิ บางครั้งค่าใช้จ่ายดำเนินงานนี้เพิ่มขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางกลับกันอาจเป็นเพราะการควบคุมต้นทุนถูกละเลย แต่ละ

รายการที่รวมอยู่ในค่าใช้จ่ายดำเนินงานควรจะได้มีการพิจารณาในความสัมพันธ์กับยอดขาย และสัมพันธ์กับปีที่ผ่านมา จึงจะนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการควบคุมต้นทุนได้

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราเปอร์เซ็นต์ได้ลดลง อัตราเปอร์เซ็นต์ในปี 2535 ได้ลดลงเหลือ 5.7 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเท่ากับอัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 5.7 เปอร์เซ็นต์เช่นกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอัตราหมุนเวียนการใช้สินทรัพย์ระหว่างปีมีเพียง 1 ครั้งเท่านั้น

$$\text{อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ } 12,740,100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น } 12,960,500} = 1 \text{ ครั้ง}$$

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของเจ้าของเพิ่มสูงขึ้น และมากกว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ผลต่างนี้มากขึ้นในปี 2535 นี้แสดงว่า บริษัทได้ใช้ประโยชน์จากการกู้ยืมมากขึ้นในปี 2533 ในจำนวนสินทรัพย์ทั้งสิ้น ได้มาจากการกู้ยืมจากบุคคลภายนอกเพียง 19.6 เปอร์เซ็นต์ (1,260,800 ÷ 6,418,200) แต่ในปี 2535 อัตราการกู้ยืมจากบุคคลภายนอกมาใช้ในการจัดหาสินทรัพย์มีเพิ่มถึง 55.5 เปอร์เซ็นต์ (7,189,900 ÷ 12,960,500) ผู้เป็นเจ้าของได้รับประโยชน์ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่เจ้าของได้รับจากสินทรัพย์ที่กู้ยืม จากข้อมูลที่ให้มายังไม่สามารถบอกได้ว่าการใช้ financial leverage นี้ดีหรือไม่ ถ้าธุรกิจเป็นไปในทางเลวลง บริษัทอาจประสบความยากลำบากในการจ่ายดอกเบี้ยและการไถ่ถอนหนี้สินตามกำหนด

กำไรต่อหุ้นของบริษัทเพิ่มขึ้น และขณะเดียวกันคงรักษาการจ่ายเงินปันผลในอัตราเดิม การดำเนินงานของบริษัทเริ่มขยายตัวในปี 2533 การขยายการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรได้จัดหาเงินจากหนี้สินระยะยาวซึ่งพบว่า หนี้สินมีจำนวนมากเมื่อเทียบกับส่วนของการลงทุนทั้งหมด ดังนั้น การขยายตัวในระยะต่อไป ควรจะกระทำโดยไม่ก่อหนี้สินเพิ่มเติม การออกหุ้นทุนเพิ่มเติม และการคงกำไรไว้ในบริษัทเพื่อการลงทุนอาจมีความจำเป็น การตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ที่การประเมินในชนิดของธุรกิจ, อัตราผลตอบแทนที่คาดไว้, และลักษณะของอุตสาหกรรมและโอกาสในอนาคต

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ความคล่องตัว

อัตราส่วนทางการเงินระยะสั้น

		2535		2534		2533	
(1)	อัตราส่วนหมุนเวียน	1.35		1.96		3.21	
(2)	อัตราส่วนสินทรัพย์ที่หมุนเวียนเร็ว	.62		.90		1.44	
(3)	อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ						
	อัตราหมุนเวียนสินค้าสำเร็จรูป	3.5	ครั้ง	3.2	ครั้ง	2.6	ครั้ง
	อัตราหมุนเวียนวัตถุดิบ	3.6	ครั้ง	3.3	ครั้ง	4.3	ครั้ง
(4)	ระยะเวลาเรียกเก็บหนี้โดยเฉลี่ย	81	วัน	71	วัน	63	วัน
(5)	ต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้*	4,370,500	บาท	3,050,700	บาท	2,530,400	บาท
(6)	วัตถุดิบถัวเฉลี่ย**	1,220,500		912,300		582,400	
(7)	ต้นทุนขายสินค้าสำเร็จรูป	9,080,600		6,140,300		4,180,700	
(8)	สินค้าสำเร็จรูปถัวเฉลี่ย+	2,584,500		1,904,900		1,612,600	
(9)	ยอดขายเชื่อสุทธิ	12,740,100		8,920,600		5,740,300	
(10)	ลูกหนี้	2,835,300		1,730,800		985,700	

* สมมติขึ้นเพื่อการคำนวณ

** เพื่อความสะดวกในการคำนวณ สมมติว่าวัตถุดิบ ณ วันสิ้นปีเป็นวัตถุดิบถัวเฉลี่ย

\+ มีข้อสมมติเช่นเดียวกับวัตถุดิบ

จากการพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวเลขทางด้านสภาพคล่อง อัตราส่วนหมุนเวียนอยู่ในอัตราส่วน 3 : 1 ณ สิ้นปี 2533 และลดลงเหลือน้อยกว่า 2 : 1 ณ สิ้นปี 2535 แม้สินทรัพย์หมุนเวียนเพิ่มขึ้น แต่หนี้สินหมุนเวียนเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าอัตราส่วนสินทรัพย์ที่หมุนเวียนเร็วที่ลดลงอย่างมากจากปี 2533 มาถึงปี 2535 แสดงว่า บริษัทมีความคล่องตัว ณ สิ้นปี 2535 น้อยกว่า ณ สิ้นปี 2533 ขณะเดียวกันความสามารถในการเรียกเก็บหนี้ยืดยาวออกไปจากที่สามารถเรียกเก็บได้ใน 63 วันในปี 2533 เป็นขยายระยะเวลาออกไปถึง 81 วันในปี 2530 การเรียกเก็บหนี้ได้ช้าลงอาจเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า บริษัทอาจประสบความยากลำบากในการจ่ายชำระค่าวัตถุดิบ และค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่าง ๆ

อัตราการหมุนเวียนของวัตถุดิบลดลง ซึ่งดูเหมือนว่าบริษัทมีวัตถุดิบเก็บไว้เป็นสินค้าคงเหลือมากขึ้น เมื่อเทียบกับจำนวนวัตถุดิบที่ใช้ไป อัตราการหมุนเวียนของสินค้าสำเร็จรูปดีขึ้น นั้นแสดงว่าบริษัทมิได้มีการเพิ่มการลงทุนในสินค้าสำเร็จรูปคงเหลือเมื่อเทียบกับยอดขาย

การประเมินผลบริษัท แสงเพชร จำกัด

อัตราเปอร์เซ็นต์หรือความสัมพันธ์ของอัตราส่วนชนิดใดโดยเฉพาะ อาจไม่มีความสำคัญในตัวมันเอง แต่การนำอัตราส่วนทั้งหมดมาไว้ด้วยกัน ผลของการวิเคราะห์อาจชี้ให้เห็นถึงลักษณะของธุรกิจที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งสมควรจะได้รับความสนใจ

บริษัท แสงเพชร จำกัด ได้เจริญก้าวหน้าอย่างมากตั้งแต่ปี 2533 และเป็นไปในทางที่น่าพอใจในหลาย ๆ จุด แต่ก็ยังมีจุดที่เป็นจุดอ่อนอยู่บ้าง ค่าใช้จ่ายดำเนินงานเป็นอัตราส่วนที่เป็นจำนวนมากต่อยอดขายในปี 2535 มากกว่าปี 2533 ยอดขายมีปริมาณมากขึ้น แต่การลงทุนในสินทรัพย์จะต้องเพิ่มขึ้นมากกว่า เพื่อเพิ่มยอดขายและกำไร การขยายการลงทุนในสินทรัพย์ต้องอาศัยการกู้ยืม อัตราส่วนต่าง ๆ ชี้ให้เห็นว่า บริษัทมีความคล่องตัวน้อยลงกว่าปี 2533 แต่ก็ยังมิใช่ปัญหาที่รุนแรง

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์งบชี้แนะให้เห็นว่า บริษัท แสงเพชร จำกัด ควรจะปรับปรุงในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ :

(1) พิจารณาความเป็นไปได้ในการลดต้นทุน (ค่าใช้จ่าย) เพื่อปรับปรุงอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย

(2) ให้ความสนใจมากขึ้นในการเรียกเก็บหนี้ เพื่อลดระยะเวลาของการแปลงสภาพจากลูกหนี้มาเป็นเงินสด

(3) สอบสวนความจำเป็นของวัตถุดิบคงเหลือ อาจเป็นไปได้ที่จะสามารถสนองกำหนดการผลิตด้วยการลงทุนในวัตถุดิบที่น้อยลง

(4) พิจารณานโยบายการจ่ายปันผล บริษัทไม่ควรมีการจ่ายปันผลมากขึ้นเมื่อกำไรต่อหุ้นสูงขึ้น เพื่อให้บริษัทคงกำไรไว้ในบริษัทในอัตราส่วนที่มากกว่า เพื่อการไถ่ถอนหนี้สินระยะยาว และเพื่อการขยายงาน

(5) ความเจริญเติบโตในระยะต่อไป อาจต้องอาศัยการเพิ่มทุนจากการออกหุ้นทุน หรืออาจจะต้องประสานกันระหว่างการออกหุ้นทุน และการกู้ยืม

สรุป

มีวิธีการมากมายในการวิเคราะห์งบการเงิน อัตราส่วนทางการเงินได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการทำนายเหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด นักวิเคราะห์ทางการเงินต้องการประเมินการทำมาหาได้ในอนาคต และนโยบายการจ่ายปันผลของธุรกิจ ถ้านักวิเคราะห์กำลังพิจารณาหลักทรัพย์ชั้นหนึ่ง นั่นหมายความว่า เขากำลังพิจารณาความเพียงพอของกำไรในการจ่ายดอกเบี้ย และ